Ч. 252 (10.929). Львів, субота 13. листопада 1926. Poсztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

ППС. в опозиції до уряду Пілсудського.

Комунікат центрального виконавчого комітету ППС. — Пяст переводить ревізію своєї програми. — Проти драконського пресового декрету.

Варшава, 11. листопада 1926.

ППС. видала такий комунікат:

Дня 11. ц. м. відбулося засідання центрального виконавчого комітету ППС., як також комісії центральних професійних союзів і представників центральних організацій шахтярів, залізничників, металівців і робітників инших професій.

Конференція ухвалила спільноту політичних і професійних організацій в боротьбі за робітничі інтереси. Дальше протиставилася спробам розділення організацій національних від організацій політичних і сконкретизувала низку постулятів під адресою уряду. Конференція ствердила, що становище уряду під оглядом суспільно-господарським є повним переходом його на плятформу капіталістично-банкової і великопоміщицької політики й візвала робітничу клясу до боротьби з урядом за свої права й інтереси.

Конференція приняла до затверджуючого відома ухвалу центр. вик. комітету щодо опозиції ППС. супроти уряду.

Для реалізації ухвал цієї конференції відбудеться в найближчих днях нова конференція.

Зачувати, що на томуж засіданні ухвалено відкликати пос. Морачевського в уряду.

З клюбу Пяста повідомляють, що на конгресі людової партії в Кракові розглядатиметься ревізія дотеперішньої програми Пяста. Головний реферат виголосить не пос. Вітос, як було вже оголошено, а д-р Кернік. Віцемарш. Дембський виголосить реферат про політичну ситуацію.

Проти драконського пресового розпорядку виступає різко вся тутешня преса. Сьогодні помістили гострі статті-протести в цій справі „Глос Правди" (адв. Пасхальський) і „Роботнік" (пос. Ліберман), а дальше „Пшегльонд Вечорни" і „Курєр Варшавскі". Автор статті в „Кур. Варш." підчеркує, що для правника загалом незрозуміло, нащо було кувати нову зброю, коли дотеперішні пресові закони вистарчають аж надто.

В тій справі приходять щодня нові протести від синдикатів польських журналістів з ріжних міст. Кореспонденти закордонних часописів у Варшаві поробили заходи, щоб одержати інтерпретацію того декрету в тому змислі, що він не може торкатися кореспондентів закордонної преси.

Довіря для німецького уряду. — Причина димісії ґен. Зекта.

Берлін, 11. листопада 1926.

На вчорашнім пленарнім засіданні райхстагу внесення комуністів і ґітлерівців про висловлення заяви недовіря для уряду відкинено більшістю голосів урядової коаліції і соціялістів. Німецькі націоналісти не брали участи в голосуванні. Полагоджено домагання комуністів, щоби райхстаг розглянув ухвалені соц. комісією внесення про сусп. опіку над безробітними. Мін. райхсвери Ґеслер пояснював причини димісії ґен. Зекта. Безпосередньою причиною димісії була згода райхсвери на часове приняття до райхсвери найстаршого кронпрінцового сина. То було недопустиме передовсім з політичних причин, бо противиться офіціяльним заявам уряду. Не повинно було бути нелеґальної рекрутації, передовсім в часі боротьби за скасування військової контролі. Ген. Зект приняв відповідальність за своє поступовання.

Загальний військовий обовязок в Злуч. Державах?

Льондон, 11, листопада 1926.

З Канзас Сіти повідомляють: Президент Куліджу промові зазначив, що приступлення Злучених Держав до міжнародного трибуналу справедливости залежить від становища инших заінтересованих держав. Програма уряду в разі нової війни передбачуватиме загальний військовий обовязок і чинитьбу національних богацтв. Уряд, бажаючи зменшити горячку зброєнь, головно морських, готов у цій справі поробити всякі можливі уступки.

Стріча турецького міністра з Чічеріном.

Відень, 11. листопада 1926.

З Ангори повідомляють: Міністр закордонних справ Тевфік Руді бей виїхав на кружляку „Гамідже" до Одеси. Міністр їде, щоби здійснити віддавна приготовлюваний плян стрічі з Чічеріном. Обох крім цього лучать взаємини особистої приязни. В турецьких політичних колах кажуть, що наради в Одесі між Тевфіком Руді беєм і Чічеріном зміряють до заключення збірного пакту східних народів.

Розвязання партій і товариств в Італії.

Рим, 11. листопада 1926.

У виконанні постанов нового закону про публичну безпеку занято і позачинювано мин. ночі льокалі протифашистівських партій і товариств, які розвязано на основі тогож закону. Переведено безчисленні ревізії. Льокалі тих товариств і партій віддадуть на приватні мешкання. Таким чином в Італії запанувала всевладно диктатура одної фашистівської партії.

Шеф італійського ґен. штабу в Бесарабії.

Відень, 11. листопада 1926.

З Букарешту повідомляють: Шеф італійського ген. штабу Бадоліо, який тепер обіздить Бесарабію, виголосив у Кишеневі тост, якого зміст викликав сензацію. Бадоліо сказав м. и.: „Брати, коли колинебудь настане грізна хвиля для Румунії, по вашому боці стане марш. Бадоліо". В політичних колах уважають цю промову заповідю італійсько-румунської військової конвенції, тимбільше, що промову виголошено в Бесарабії.

Демарш Швайцарії.

Париж, 11. листопада 1926.

„Матен" повідомляє з Женеви, що швайцарська союзна рада ухвалила вислати до італійського уряду демарш у справі арештування в Римі двох швайцарських залізничників, у яких при ревізії найдено ножі військового типу.

Відгомін шпіонської афери в Чехословаччині.

Прага, 11. листопада 1926.

Шеф консулярного відділу більшовицької місії Димов, замішаний у шпіонську аферу, виїхав відси нечайно в незнанім напрямку. Стверджено, що визначні чеські комуністи вдержували взаємини з тутешньою більшовицькою місією і посередничили в шпіонажі. Тут мають перевести численні арештування.

Розвязання мадярського Нац. Зібрання.

Будапешт, 11. листопада 1926.

Премієр Бетлєн заявив, що Національне Зібрання є на передодні розвязання. Опозиція приняла цю заяву довготреґалим криком. Розвязання палати слід сподіватися в пятницю або суботу, а розписання нових виборів між 12. і 18. грудня.

Вислід виборів у Греції.

Відень, 11. листопада 1926.

Атенське міністерство внутр. справ оголосило урядові дати про вислід виборів до Нац. Зібрання. Републиканці одержали 18 мандатів, унія републиканська Папанастазія 165, народовці Тсалдаріса і Демердзіса 65, лібералі Матаксаса 47, комуністи 7, инші групи 2.

Поміч СРСР. для англійських шахтярів.

Льондон, 11. листопада 1926.

Відповідаючи в палаті громад на запити, міністр внутрішніх справ заявив, що по його інформаціям із СРСР. пристано 1,087.000 фунтів штерлінгів на поміч для шахтярів. Міністр додав, що має відомости, що більшовицька контрибуція для англійських шахтярів була подекуди обовязкова.

Конфлікт в анґл. вугляному промислі. — Кріза уряду?

Льондон, 11. листопада 1926.

Наслідком опозиції власників копалень проти запропонованого урядом компромісу конфлікт в вугляному промислі триває дальше. Провідники великого англ. промислу противляться теж мировому нар. судові. Побоюються, що труднощі, які все збільшуються, потягнуть за собою крізу уряду.

Біржа.

Гроші.

Тенденція легко знижкова. Оборот середній. Американський долар 9·01—9·01·20, канадійський долар 8·95·50—8·96, чеські корони 0·26·00—0·26·33, леї 0·04·00—0·04·50, франки французькі 0·27·00—0·27·50, франки швайцарські 1·72—1·75, фунти штерлінґи 43·20—43·50.

Золото: 20 австр. корон 36·00—36·50, 20 нім. марок 33·50—33·80, 20 фр. франків 42·20—42·50, 10 рублів 46·—46·50.

Срібло: австр. корона 0·61—0·63, 5 австр. корон 3·30—3·40, австр. фльорени 1·65—1·70, рубель рос. 2·00—2·10, копійки за рубель 1·32—1·50.

Ґазетний ювилей.

Львів, 12. листопада 1926.

На Радянській Україні святкували на днях 150-літній ювилей появи газети на українських землях. Якраз 150 літ тому назад (1776) появилася у Львові французькою мовою „Gazette de Léopol", що ставила своєю метою обслугування української землі. Ясно, що та газета обслуговала виключно потреби шляхетської верстви. Одначе, поминаючи характер і мову тієї газети, годиться ствердити, що перша газета як і значно передтим друк, завилася на західно-українській території і вона є родоначальником преси на Україні.

З початком XIX. ст. зявляються також на Наддніпрянській Україні періодичні газетні видання. В 1809 р. починає появлятися в Одесі—та сказатиб—торговельний тижневик „Прейс-курант приходящим в Одесу... и исходящим товарам", якого завданням була реєстрація кравів. Три роки пізніше бере ініціятиву в тій справі Харків, видаючи в 1812 р. „Харьковскій Еженедѣльникъ".

Преса, що під кінець XVIII. і з початком XIX. ст. почала зявлятися на Україні, видавалася мовою пануючих верств, а саме на заході французькою та німецькою і польською („Lemberger Zeitung"—„Gazeta Lwowska"), а на сході російською.

Перші десятиліття XIX. ст. визначаються у нас зпочатку першими проблесками, а опісля й постійною кристалізацією літературно-культурної, а згодом і громадсько-політичної думки. Ту добу визначує поява в Наддністрянщині і Наддніпрянщині книжкових видань: журналів (харківський „Украинскій Вѣстникъ"), альманахів, збірників та поодиноких літературних творів.

Першою українською політичною газетою, що появилася в 1848 р. на українських землях, була львівська „Зоря Галицкая", що 15. травня 1848 р. у відозві до народу проголосила єдність українського народу: „Ми, Русини Галицькі, належимо до великого руського народу, котрий одним говорить язиком і 15 міліонів виносить, з котрого півтретя міліона Землю Галицьку замешкує".

Поворот абсолютизму в Австрії, повільний прихід до влади польської шляхти і зневіра у верхах тодішнього українського громадянства ввели значне замішання серед української інтелігенції. „Зоря Галицкая", ставши в 60-тих роках „листом повременним, посвященним літературному общеполезному і забавному чтенію", почала втрачати свою первісну ясну національну програму, а вкінці (1856 р.) припинила свою появу. В рр. 1857—1866 на західно українських землях не було ні одного українського, громадського органу, крім урядового „Вѣстника" (що почав виходити у Відні 1850 р. під назвою „Вѣстникъ для Русинôвъ австрійской державы"). Аж 1861 р. почало виходити у Львові під редакцією Богдана Дідицького „Слово" (1861—1887), який початково обороняв самостійність і єдність української нації, а опісля пішов крутими шляхами „русского єдинства", посуваючись аж до заперечення істнування українського народу. Та поруч з каламутною „стихією" національно-культурного і всякого иншого москво-

животі гострий біль і пішов до шпиталю, а тиждень пізніше помер. Студент, що пробував його „ненарушність“, мав вийнякову силу, а Гудіні, хоча мав також незвичайне здоровля, був також тільки чоловіком. Він помер, як більшість атлетів та акробатів, — і всіх людей!! — від своєї професії.

— **Кервавий дощ.** З Франції прийшли звістки, що підчас кількох днів непогоди впав у східних Піренеях і в Провансі небувалий дощ: у Піренеях — болотистий, у Провансі — кервавий. У течіях дощу летів пісок чорного та червоного кольору. Такі явища повторились у Франції не вперше. Підчас бурі на Сагарі пісок летить з вітром сотками кільометрів; від його кольору залежить часто відтінок дощу в краях, куди він долітає. Кроваві дощі доходять іноколи до великих розмірів. В 1867 р. вони впали на всю південну Італію, в 1907 р. пісковий чорний дощ ішов у районі Сени. В 1817 р. кервавий дощ повстав у Франції із пороху, який занесли вітри з південних американських пустинь через Гуяну, Азорські острови, Злучені Держави, південну Італію. Крім піску можуть у дощевій порі примішатись до дощу й инші елементи, які придадуть йому ріжний колір — часть вулканічного попелу, пороху метеоритів або маленьких розсипчатих грибів. Іноколи ураган порикає навіть із ставів жаби й риби, які падуть на голови переляканих людей... буцім-то з неба.

— **Світова хроніка.** Король Віктор-Емануїл нагородив відомого французького автомобільного фабриканта Андре Сітроена ордером італійської корони за його заслуги в організації експедиції на Сагару. — 15-го ц. м. відкриють у Брюсселі памятник Леопольда II.; король буде на коні в уніформі генерала; памятник зробив недавно померший різьбар Томас Венкот. — У Берліні помер один із впливових провідників німецького синдикалістичного руху Дісман. — Фільософічний факультет гамбурського університету дав титул почесного доктора... переплетчикові, урядово працюючому при консерваторськім музею в Берліні за його невтомну, інтелігентну працю при оправі папирусів. — Рекорд швидкости залізничої їзди встановив цими днями поїзд між Шікаго і Бостоном, переїхавши в годині 145 кільом., майже на дві години хутше як найшвидший у світі поспішний поїзд, що їде між Ню-Йорком і Шікаго. — У середновічнім манастирі в Дечані, в Югославії, черці відкрили в печері старесеньку церкву вкриту фресками, ще добре збереженими; крім цього найдено там ріжні предмети до відправи богослуження.

— **З кіна.** У кіні „Палас“ іде незвичайно інсценізована американська фільма „Весела вдовичка“ на підставі відомої оперетки; у головній ролі славна та чарівна Мае Міррей. Акція відбувається на дворі чорногорського короля і в Парижі. Песа богата виставою, костюмами і превеселими ситуаціями. — У кіні „Лев“ комедія „Гільтайська трійка“.

На новий шлях!

Думки з приводу змагань України зі Спартою.

Від директора одної поважної нашої інституції, який здавна цікавиться українським спортовим рухом, дістаємо цих кілька заміток до поміщення в нашому органі. Це перший голос з кругів ширшого українського громадянства в справі відношення українських спортових товариств до таких-же товариств польських і жидівських. — Редакція.

Не манім себе й не обманюймо, а гляньмо мужно правді в очі: Наш спортовий рух не живе, а нужденно животіє і не може ніяк вийти вже раз з тих самих пеленок, у яких був ще перед війною. Тоді, коли спортові товариства инших народів на нашій землі поступили сильно вперед, скріпилися і зросли як під оглядом скількости, так і під оглядом якости, то українські спортові клюби ледви клигають і про якийсь поступ у них нема й бесіди. Ми ще далеко перед світовою війною спромоглися на одну-одиноку спортову площу, т. зв. „Український Город“ у Львові — і з того часу з місця не рушили. Ні у Львові, ні ніде на провінції! Це просто жахлива картина, що ми в цілому краю здобулися всього на одну спортову площу, коли наші меншости мають їх сотки і з року на рік будують собі нові... А хіба для нікого нема сумніву, що кожна така площа є важною національною станицею, місцем, де гартуються мязи і воля молодого покоління. А цеж покоління — будучність нації!

Не оправдуймо нічим недільної катастрофальної програної України Тут уже не можна складати вини на нікого: ні на вітер, ні на сонце, які — на диво! — косі постійно були проти України, ні на публику, яка аж надто у великій більшости була по стороні України, ні на суддю п. Бика, який вів свій уряд з тактом і вповні безсторонно. Ні, винні тут і грачі України, і керманичі українського спортового руху, винні й ми всі, що спокійно дивимося весь час на те злиденне іствування українського спорту під Польщею, а нічим тому не протиділаємо.

Бо що нам запрезентувала вибрана українська одинацятка минулої неділі? Сиру, примітивну гру, яка цікує клюби нижчих клас, що ведуть нуждение животіння десь на периферіях міста... З виїмкою 3—4 грачів — усі инші представляють собою незлий спортово, але технічно й тактично зовсім сирий, невишколений матеріял. Вміють відбити мяч, але тільки на-сліпо, не подаючи його зручно своїм; таксамо грають головами, щоб тільки мяч відбити; не біжать на мяч і на противника, а тільки біля них, даючи їм безліч часу вибитися з небезпечної ситуації; а найважніше: не вміють бігати, тому, що не тренують пильно й постійно. В неділю бачили ми таке явище, що в другій половині гри більшість грачів України не могла видержати вже темпа гри і їй зі спокоєм інвалідів чи ветеранів тільки — асистувала.

Про той сором і ті муки, що їх переживала численно зібрана українська публика, говорити не приходиться. Те саме було зрештою і торік підчас змагань України з Гасмонеєю, те саме будемо переживати ще нераз, оскільки не поставимо справи рідного спорту в зовсім иншій площині, оскільки не постараємося, аби наші дружини могли змагатися з сильнішими, технично вишколеними дружинами наших сусідів. Це для мене одиноко розумний і льогічний висновок після нашої катастрафальної програної з неділі. Це — думаю — ясне кожному, хто тверезо й без засліплення дивиться на справу і бажає рідному спортові можливо якнайкращого розвитку.

Ще одна увага. Чотирьох чи не найкращих грачів України виступає постійно в барвах чужих, не-українських клюбів і бере участь в змаганнях тих клюбів під омофором львівського „Звйонзку пілкі ножней“. Отже в чужих барвах і для чужинців ці грачі можуть змагатися з польськими й жидівськими клюбами, а для свого клюбу і в своїх барвах не сміють! Чи є в тому яка льогіка?

З концертової салі.

Концерт п-ни В. Божейко у Львові.

Сьогорічний концерт нашої пяністки п-ни Володимири Божейко відбувся серед сприятливіших обставин, як у попередніх роках. Звичайно її концерт припадав уже на перші дні вересня, а цей речинець, спричинюваний виїздом пяністки до Відня, під ніяким оглядом не був відповідний. Такий висновок виходив би із порівнання з цьогорічним концертом, який відбувся майже два місяці пізніше від минулорічних — в часі, коли наша суспільність після метушні, звязаної з початком шкільного року, почувала себе свобіднішою і майже відчувала потребу якогось поважного концерту. Це й засвідчила вона далеко численнішою присутністю. Мабуть і пяністка почувала себе серед таких обставин далеко краще — й останній виступ її у Львові треба безумовно зачислити до найцінніших наших концертових імпрез.

На доволі обємисту (може навіть за широку програму) складалися, крім обовязкового в цьому році Бетовена (Вальдштайнівська соната), з більших творів: Симфонічні Етюди Шумана та низка зложених чисел, в яких фігурували такі твори, як Баляда g-moll Шопена і II. Рапсодія Ліста, що самі про себе могли становити точку. А крім того довші чи коротші мініятури: Мендельсона Прелюд B-dur, Шуберта Impromtu f-moll, Брамса Рапсодія h-moll, вальс та кілька етюдів Шопена й In e mezzo Регера.

Коли на попередніх виступах пяністки можна було запримітити до певної міри перевагу більш зовнішніх засобів у інтерпретації виконуваних нею творів, при чому пяністка, йдучи часто за голосом хвилевого пориву, нераз вихилювалася поза лінію ідеальної пропорціональности виразових засобів (хоча при своїй вродженій музикальности не доводила ніколи до якихсь стилістичних непорозумінь), — то тим разом можна було ствердити, що процес т. зв. „Sturm- und Drang-Periode“ у пяністки посунувся значно вперед і переходить у стадію повної консолідації незвичайно високо розвиненої технічної спроможности артистки з її духовими прикметами. Це видно було не тільки по виразистости архітектонічних ліній і поглибленню стилю даних творів, але також по прецизнішому різбленню їх детайлічної краси. Ця рівновага, а через те й повна свобода у вислові помітна була вже з першої точки — Бетовенівської сонати. Одначе чи не найкраще висказалася пяністка в Симфонічних Етюдах Шумана, які ще й нині є для пяністів т. зв. „пробним каменем“, ставлячи виконавцеві з технічного боку незвичайно високі вимоги й домагаючись в першу чергу незвичайної музикальности й почуття тонкости в характеристиці тих preріжних внутрішньо-змістових настроїв. Опанувавши знаменито технічну сторону твору, п. Божейко змогла вложити в поодинокі етюди стільки поезії, тепла й питомої шуманівської інтимности, що ми дотепер цього у пяністки не спостерігали. На не менші слова признання заслуговує і виконання значного числа згаданих уже мініятур. Зокремаж слід підчеркнути мистецьке видвигнення ритмічної живучости в прелюдії B-dur Мендельсона, схоплення граціозних рис у вальсі та „минутовім“ Des-dur етюді Шопена, бравурне виконання йогож етюду a-moll, відповідаюче вповні начеркненій Шуманом дещо патріотичній програмі, що прозвав цей твір етюдом „північного вітру“, бо в ньому поміж квітами криються канони та глибоко поетичне відтворення темного пастелево-ніжного кольориту Регерівського In-mezzo e-moll. Хоча Ліст уважається „доменою“ пяністки, то уміщена як закінчення програми 2-га Рапсодія Ліста становила через банальність музичного змісту подекуди ослаблення мистецького рівня програми. Зате винагородила нас пяністка брилянтним, світлим виконанням „Campanell-i“ тогож автора і численними наддатками, як Шуберта-Ліста „Erlkönig“, граціозною серенадою Грінфельда та Людкевича „Пересторога матери“ — до чого змушена була невмовкаючими оплесками.

Публики було доволі, а між нею — що з признанням і вдоволенням треба підчеркнути — був дуже значний відсоток шкільної молоді. Останнім своїм виступом засвідчила пяністка наглядно, що, не зважаючи на здобутий дотепер високий мистецький рівень, вона є на шляху певного, гарного й видатного дальшого розвою.

Василь Барвінський.

ОПОВІСТКИ.

Товаришки з семинаря У. П. Т. у Львові, котрі здали матуру в 1916 році прошу негайно прислати свої адреси в цілі порозуміння щодо товариського Зїзду. Хто знавби адресу Марійки Стециківної або П. Онишкевич, хай долучить до своєї на адресу: Мелянія з Гевків Гевакова, Львів, вул. Чарнецького 26. 894 1-3

Подяка.

В дні нашого горя, з причини смерти нашого невіджалованого Мужа і Батька, Івана Стецика, зложено нам з ріжних сторін богато слів співчуття. Зворушені до глибини, складаємо нашу щиру подяку передовсім Хвальній Дирекції Вид. С-ки „Діло“, а зокрема Вп. о. Радникові Д. Лопатинському і Членам Редакції „Діла“, Хв. Товариству „Сила“ і її голові Вп. о. Каштанюкові, Вп. о. Галянтові, Персоналові Адміністрації, Експедиції і Друкарні „Діла“, Членам Хору і Всім, що зволили взяти участь у похоронному обрядові.

Жінка і діти.

Подяка.

Не маючи змоги подякувати всім науковим та громадським інституціям, своїм та чужим, а також всім громадянам, знайомим та приятелям, що висловили нам своє співчуття з приводу смерти мужа й батька, бл. п. **Володимира Гнатюка** і віддали Йому останню прислугу, складаємо їм цею дорогою нашу найщирішу подяку. Зокрема дякуємо за труд та заходи коло влаштування похоронів: Хв. Виділові Наукового Товариства ім. Шевченка, редакторові Дм. Паліеву, п. Вол. Дорошенкові, п. Гр. Дмитрову й п. М. Німцеву та паням М. Іжицькій і О. Роздольській; Преосвященному Епископові о. д-ру Й. Боцянові, о. пралатові Куницькому, о. канонікові Д. Лопатинському, оо. совітникам Д. Садовському, І. Рудовичеві, д-ру Костельникові, О. Уляновичові, Ом. Горчинському та Ст. Василеву за відправу похоронних обрядів; д-ру Ів. Брикові, дир. М. Галущинському, д-ру Ів. Раковському та артистові-малярові П. Холодному за прощальні слова та звеличання памяти Покійного; хорові п. радника Купчинського й орхестрі читальні тов. „Просвіта“ в Лисиничах, що своїм співом та грою додали урочистости сумному обрядові похоронів. — Особлившу щиру подяку складаємо Вп. лікареві д-ру Іванові Куріловці за довголітню, незвичайно совісну лікарську опіку, а також горячо дякуємо Вп. лікарям д-ру Ев. Бурачинському та М. Музиці, що в послідних часі недуги Покійного не жаліли для Його своїх сил та трудів, та д-ру Максимонькові за послідню лікарську поміч. 893 1—1

Олена Гнатюкова — жінка; *Ірина, Олександра, Юрій* — діти; *Василь Косаренко-Косаревич* — зять; *Христя* — внука.

Звичайні Загальні Збори

Кружка У. П. Т-ва „Рідна Школа“ в Рогатині, відбудуться в суботу, дня 13. листопада 1926 р. о год. 1 пополудни в кімнатах української гімназії в Рогатині з таким порядком нарад:

1) Відкриття загальних зборів. 2) Відчитання протоколу з попередніх загальних зборів. 3) Звіт уступаючої Старшини і управ шкіл за шкільний рік 1925/26 а то: а) голови, б) секретаря, в) скарбника, г) управителя гімназії, д) управителя народньої школи. 4) Звіт контрольної комісії і уділення абсолюторії. 5) Вибір нової Старшини і контрольної комісії. 6) Вибір відпоручників на загальний зїзд УПТ-а у Львові. 7) Зміна статута. 8) Внески і запити.

За Старшину Кружка УПТ-а „Рідна Школа“ в Рогатині:

о. Ст. Городецький голова 881 3—3 *И. Когут* за секр.

Ширіть наш часопис!

присудив його до позбавлення волі із судовою ізоляцією на час 1 року. Але беручи на увагу першу судимість засудженого, а також його соціяльний стан, окрсуд визнав за можливе прикласти до нього уловне засудження з іспитовим речинцем до 3 років. Цей процес перший з цілої низки подібних йому, що їх перевести має харківський окрсуд. Такі справи порушує центральна комісія українізації, що, перевіряючи знання співробітників щодо української мови, в богатьох установах зустрічається з фактом, що адміністрація приймає на посаду співробітників, які не володіють українською мовою.

Нові курси українознавства.

Практика роботи харківських державних курсів української мови показала, що потреба в них дуже велика. На курси, що їх спочатку розраховувалося на 250 осіб, Окрнаросвіта одержала силу заяв з проханням поширити курси, або відкрити відповідні нові. Тому виникла думка зорганізувати філії цих курсів у окремих районах міста. Так уже відкрито філію на Пушкинській вул., де вчиться 320 осіб. З 1-го листопада відкрито такі філії в Плеханівському районі і в Холодногорському районі, кожна на 320 слухачів. Але цих трьох філій не досить, бо вони не можуть задоволити всіх тих робітників і службовців, що прагнуть гаразд опанувати українську мову та українознавство. Сітку цих філій вирішено поширити. З 10-го листопада філії відкриваться в Івано-Лисогірському районі, на Заїківці і в Новій Баварії, кожна на 110 слухачів. 15 проц. місць по філіях буде заповнено тими робітниками і службовцями Харкова, що одержують малу плату. Їх вчитиметься безплатно.

Боротьба з неписьменністю на Полтавщині.

Минулий рік роботи товариства „Геть неписьменність" дав певні досягнення. Всього в окрузі в 1925—26 році функціонувало 156 осередків товариства, з них на селі 144, в місті 12. Членів у цих осередках було 5.735. Одні з них проводили навчання окремих неписьменних або невеликих груп, инші були прикріплені до пунктів лікнепу і допомогали в роботі школи. За рік в 63 ґрупах індивідуально-групового навчання вчилося 513 душ, у 80 стаціонарних лікпунктах 2.220 душ на селі та 156 по місту. Крім безпосередньої участи в роботі шкіл лікнепу, товариство також допомогало лікпунктам, постачаючи літературу, паливо і т. ин. В наступному році товариство думає провести окружний зїзд. У Полтаві товариство поширює роботу по житлокопах, закладаючи по них осередки та групи ліквідації неписьменности. В 1926—27 році товариство хоче відкрити 60 стаціонарних пунктів, де мають ліквідувати неписьменність 1.800 душ та 198 груп індивідуально-ґрупового навчання, що мають охопити 2010 душ. Для цього окружне товариство асигнувало для районних товариств 6 тис. карб.

100 нових комплектів шкіл на Проскурівщині.

Цього року на потреби народньої освіти проскурівської округи асигновано 1.076.183 карб. проти 87 тис. карб. минулого року. Відкривається 100 нових комплектів шкіл, а також індустріяльно-технічна та кустарна промислова школа. По селах будуть відкриті сільсько-господарські школи. Буде кінофікованих 17 сіл та установлених 5 радіоновок.

Асигнування на електрифікацію.

Українська Економнарада затвердила плян електрифікації України. Цей плян розподіляється: на збудування 7 районних стацій асигновано 36.3 міл. карб., на збудування 13 комунальних стацій — 9.4 міл. карб. і на сільсько-господарську електрифікацію, яка буде обслуговувати майже 34 тисячі селянських дворів — 1.2 міл. карб. Для електрифікації АМСРР заброньовано 75 тис. карб. з коштів державного буджету. Відзначаючи деякі досягнення в організації електрифікації України, Економнарада визнала за потрібне, щоб цього року законодавчі пропозиції в галузі електрифікації та організації органів, які її провадять, одержали закінчені форми, що забезпечувалиб можливість енергійного темпу електрифікації в значно більшій мірі. Укрдержплянові доручено проробити питання про органи керовництва електрифікацією при наркоматах. Доручено також прискорити разом з Наркомземом і Наркомвнусправ остаточне пророблення 5-річного пляну електрифікації України.

По широкому світі.

Кара смерти в Італії. Палата депутованих приняла проект закону про оборону держави, який передбачає кару смерти в ріжних випадках. Закон приняли в поіменнім голосуванні 34 голосами. Проти голосувало лише 12 лібералів Джіолітія. За карою смерти голосував м. и. Саляндра. В тексті проекту закону скреслено уступ, на основі якого „італійських горожан, або тих, що допустилися поза кордонами краю злочинів, передбачених в отсім законі, мається карати на основі отсього закону і судити в італійськім королівстві, хочби їх уже судили поза кордонами краю".

128 послів позбавлено мандатів. Як повідомляють часописи з Риму, позбавлено в Італії мандатів 128 послів. Належать вони до партій: комуністичної, соціялістичної, республиканської, пополярі і демократичної. Партії ці творять т. зв. авентинську опозицію.

Кріза уряду в Німеччині. Засідання суспільно-політичної комісії райхстагу закінчилося конфліктом між урядом і опозицією. Більшість комісії (нім. націонали, соц.-демократи, комуністи і Гітлерівці) відкинула програму уряду про надав. поміч безробітним, зате опозиція приняла внесення комуністів у справі скасування всіх постанов, які зменшують запомоги і в справі виплати запомог без речинцевих обмежень. Предст. центру Адре заявив, що його партія не візьме участи в дальших нарадах комісії, доки не вияснится становище парл. більшости. Нім. народовці прилучилися до тої заяви. Крок цей є вступом до крізи уряду. На пленарнім засіданні райхстагу мають запасти ухвали, як усунути крізу.

По смерти В. Гнатюка.

Заяви співчуття для Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові.

Подаємо останній жмут кондоленційних телеграм і письм, що наспіли після смерти Володимира Гнатюка до Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові як від ріжних наукових установ, так і численних приватних осіб. Ці щирі заяви спочуття, особливо від чужинців, є найкращим доказом, яку велику втрату понесла українська наука зі смертю Вол. Гнатюка.

Крім поданих у нас давніше прислали телеграфічні й письменні заяви спочуття ще такі чужинецькі установи: Югославянська Академія Наук у Загребі, R. Reale Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti, Німецьке Т-во для історії Моравії і Шлеська в Брні, університет Коменського у Братиславі, Наукове Т-во в Бремі, Баварська Академія Наук у Мінхені, Schlesische Gesellschaft für Volkskunde у Бресляв, Brandenburgia, Gesellschaft für Heimatkunde und Heimatschutz in der Mark Brandenburg у Берліні, Koninklijke Akademie van Wetenschappen в Амстердамі, Národopisné Oddělení Národního musea у Празі, редакція час. „Slavia" (М. Мурко) в Празі, дек. фільософ. факультету Масарикового університету в Берні, Towarzystwo Ludoznawcze у Львові і ред. етногр. квартальника „Lud", Towarzystwo Naukowe у Львові, Towarzystwo Naukowe у Варшаві, Towarzystwo miłośników historji (варш. відділ Польського Істор. Т-ва), Poznańskie Towarzystwo przyjaciół nauk, Dyrekcja Biblioteki publicznej i uniwersyteckiej у Вильні й ин.

З українських установ відмітимо ще письменні заяви-спочуття і вислови жалю від Камянець-Подільського Інституту Народньої Освіти й науково-дослідної катедри Поділлєзнавства (за підписом ректора д-ра Геринович і проф. Ів. Любарського), від Рус. Нар. Просв. Друштва в Руському Керестурі, від Т-ва „Просвіта" у Львові, а крім того від Бібліотеки Інституту Народнього Дому у Львові й Общества ім. Мих. Качковського у Львові. Телеграфічно висловив свій жаль Сенат Української Господарської Академії в Подєбрадах (до Т-ва й окремо до рідні).

Крім того прийшло богато телеграм і письм від ріжних громадян, своїх і чужинців. Тут занотуємо телеграму від начальника пресового виділу мін-ва закорд. справ у Варшаві д-ра Тадея Грабовського і письмо проф. д-ра Франтішека Поспішіля з Брна. Позатим прислали спочуття редакція „Хліборобської України" (за підписом Вячеслава Липинського з Райхенав), проф. Дмитро Дорошенко з Берліна, проф. В. Лащенко з Праги й ин.

Окремо висловили своє почуття родині: п. Бохенська (Заболотівці), о. Сосенко (Конюхи), дир. М. Гаврисевич (Львів), д-р Ів. Панкевич (4 Ужгород), інж. Р. Кобринський та ин. На адресу ред. „Літ.-Наук. Вістника" прийшли кондоленції від української „Телеграф. Агенції в Букарешті, від Українського Жіночого Союзу в ЧСР. (Прага) та від п. Омельченко (Прага).

ВІДГУКИ ДНЯ.

Лицем до села.

„Ліпше пізно, як ніколи" — каже наша приповідка, яка рідко коли находить приноровлення в нашому житті.

Але я таки хочу її приноровити.

Отже:

Відбувся у Львові „Зїзд режисерів і аматорів театр. мистецтва". (Слово „мистецтва" можна було безпечно заступити словом „гуртків", але це останнє за мало звучне і не таке поважне.)

Та суть не в слові, а в чім иншім, що я постараюсь по змозі сил і інформацій передати. Зїзд уладжувала „Просвіта" і він випав на загал дуже гарно. Прибуло 185 делеґатів, які бажали чогось навчитися, а „Просвіта" мала добру волю їх чогось навчити.

Що залежало від неї, вона зробила як найкраще.

Винаняла салю Лисенка, не поскупивши грошей за винайм. Зорганізувала цикль рефератів на тему театру, з яких навіть деякі відпали. Уладила виставу костюмів, плянів сцен, декорацій, приладдя театрального.

Але вистава була дуже скупенька і тут саме цілий сук справи та... нинішнього фейлєтону.

„Просвіта" звернулась до наших музеїв: Наук. Тов. ім. Шевченка і Національного з проханням, щоби визичили від себе деякі експонати.

Ця просьба послужила Науковому Товариству до відбуття двох засідань і до... відмовної відповіди. Мовляв, „Просвіта" не дає запоруки, що експонати вернуться і не пропадуть.

Управа Національного Музею теж узяла прохання під розгляд. Розглядала, розділяла і... відмовила. А щоби хтось не дивувався, то директор Музею дав відчит на тему культурних відносин на Україні, звідкіля недавно повернув. У тому відчиті було виразно сказано, що для освідомлення села витягається з музеїв ріжні експонати, а навіть спроваджується їх з Льондону.

(Галичина, дякувати Богу, не потребує брати собі звідтам прикладу!)

Відмова обидвох музеїв вийде напевно тільки на користь режисерам і аматорам.

Нехай якийсь-такий Подолян, чи Волинян сам трохи подумає, як виглядає Гуцул, чи виглядав колишній український міщанин. Не треба йому зараз усе під ніс готове пхати. Що Гуцула на Поділлі вберуть у турецьку кламіду з „Невольника", а міщанина в светер котрогось „американа", то ще не велике лихо. За пару десяток літ і ця неточність справиться.

Остає питання ще, чому саме обидва музеї відмовились випозичити свої експонати.

Як я вже згадував, — боялися, що пропадуть, а „Просвіта", яка має ледві одну камяницю і якесь там сальце, не дає повної запоруки.

То перше.

А друге?!...

Маю враження, що справа експонатів викликала непорозуміння. Управи музеїв просто не знали, чи вони мають визичити самі убрання чи разом з манекінами.

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ.

— **Анонімний меморіял.** Варшавська „Епока" подає до відома, що волинський воєвода Мех одержав від делеґатів українського населення трьох повітів Західної Волині основний меморіял. У цьому меморіялі висловлено пересвідчення, що новий воєвода вічне в ву добу оздоровлення суспільно-державного життя і що як речник демократично поступової влади приноровить принцип справедливости у відношенні до українського народу, шануючи його національні почування, мову, звичаї, релігію і культурно-економічні потреби. Меморіял стверджує, що дотеперішня адміністрація в особах старостів і їх помічників нищила всі прояви українського життя, накидаючи українському населенню навіть чужі назви „Русинів", „Руских" або „Малоросів". Поліція та суди не повинні стояти на службі партій і повинні ставитись до українського народу як до рівноправного члена Річипосполитої, не вмішуючись у його внутрішнє життя: самоосвіту, у розвиток культурно економічних організацій, церкви, то-що. Тому треба основно змінити політику самоврядування: перевести нові вибори до міських і громадських рад, до повітових соймиків, даючи належні права Українцям. В інституціях самоврядування повинна мати рівноправні права українська мова, а урядовці повинні вміти володіти нею словом і письмом. Всі оголошення влади повинні бути друковані також українською мовою, щоби населення могло їх розуміти. З огляду на голод землі місцевого населення треба припинити військове осадництво та цивільну кольонізацію, а парцеляцію церковних земель залишити до компетенції майбутнього автономічного українського сойму. „Епока" каже, що під цим меморіялом є підписи делеґатів українського населення повітів Луцьк, Ковель і Володимир Вол., але не згадує, хто є ці делеґати, від яких українських установ, товариств чи організацій, що вислали такі скромні домагання.

— **Музейні знахідки на Радянській Україні.** Окружний Архів знайшов цілу низку документів про гайдамацький рух на Україні в 18. віці. Чимало знайдено документів про Коліївщину—гайдамацький рух 1763 року. Є там чимало допитів учасників цього руху та скарг польських панів до київського генерал-губернатора на гайдамацькі бешкети, та домагань відшкодування за шкоди, заподіяні гайдамацькими нападами. — Дніпропетровський красвий історико-археольогічний музей, що працює під керовництвом акад. Яворницького, збогатився цілою низкою нових експонатів. — До музею надійшло богато церковних річей з колишніх церков запорізького козацтва. Серед них—евангелія вагою півтора пуда, велика церковна чаша 18. віку, церковний одяг архиреїв та священиків 18. віку і богато инших. — До музею надійшло також чимало речей камінного віку, 4 гармати початку 18. віку, з часів війни з Шведами та 10 камяних баб. — За керовництвом акад. Яворницького проводилися розкопки в Перещепинському районі, де знайдено могилу неолітичної доби (кілька тисяч років до нашої ери). Також знайдено земляну посудину та останки похованих.

— **Ряба хроніка.** Річ небувала: циганку, що розтаборилась під Городецькою рогачкою, обікрали два невідомі гості, що прийшли до неї у відвідини: один частував її папіросами з наркотиками, а другий складав у мішок циганські дорогоцінности, спокійний у душі, що вкинці гарні сукні, шалі та золоті предмети і так кра[...]дені. Друга річ небувала трапилась у селі Сокільники біля Львова: 70-літній селянин Кашуба, діставши серцевої атаки, пролежав без їжі та лікарської помочі 6 днів, а його родина ждала, заки — як сказав лікар — він не збудиться із „сплячки". — Засудили у Львові на місяць вязниці спеціяліста від телефонічних розмов у чужім імени: молодець Генрик Тайхман замовляв у ріжних крамницях і фірмах будім-то від воєводи або прокуратора ріжні дрібниці і являючись за ними „позичав тимчасово" кілька золотих. Тайхман повторяв свою штуку стільки разів і стільки разів сидів, що мабуть не дасть себе „поправити" і цим разом.

— **Вовки!** Цього року зимою повинна появитись на окраїнах наших земель сила вовків. Воєводи одержали від міністерства внутрішніх справ обіжник, щоби в обороні населення перед вовками видали відповідні розпорядки.

— **Анкета російських еміґрантів.** „Російський ілюстрований журнал", що виходить у Парижі, звернувся до визначних російських політиків, письменників і вчених з анкетою на нелегке питання: „Коли ми вернемось у Росію?" Мілюков, голова рос. конституційно-демократичної партії і редактор „Последних Новостей" відповідає: „Питання, на яке не легко відповісти. Одначе одно можу сказати з певністю: кожний день приближує нас до тої години, коли зможемо покинути чужину і вернемось на стару батьківщину". Ген. Ба атов, голова Союзу рос. інвалідів відповідає ще більше неясно: „Вернемось тоді, коли покажемо себе гідними цього. Буд чина завсіди закрита перед людьми, але люде мають сили підготовляти майбутні події і стати гідними їх". Відомий письменник Іван Бунін каже: „Не знаю, коли вернемось, але моє серце каже мені: — в початку 1928 р." І так уся анкета. Усі відповіди можна звести до цієї останньої, даної талановитим поетом: — перша половина „Не знаю" є єдина щира та розумна, а друга „серце мені каже" — поетичним зітханням. Се це відповідало хібно в політичних справах не лише поетам, але навіть політикам, — чого доказом, що вони вже стільки разів сподівались швидкого повороту додому і сидять далі на еміґрації.

— **Від чого помер Гудіні?** Кілька днів тому подали ми некрольоґ славного престіґітатора Гудіні. Тепер приходять з Америки точніші вістки про причини його смерти. Він поїхав з викладом і з демонстраціями своєї зручности до Торонто. Студентський союз дав в його честь бенкет. Один студент підійшов до нього і дуже чемно спитав: Колиб я вас з усієї сили вдарив у живіт, то ви певно не почули би нього? — Певно, що ні — відповів з усмішкою Гудіні. Студент спробував. Гудіні на мить скривився, але негайно з повагою фаціра всміхнувся. На другий день виїхавши до Монтреалю почув у

фільства починає все живіше бити чисте джерело української національної свідомости, починає кристалізуватися новітнє українство („Вечерниці“ — 1862—3, „Мета“ — 1863—4, „Нива“ — 1863, „Правда“ — 1867—70 і 1872—78.

Справжню популярну пресу започаткував у Галичині 1871 року о. Іван Наумович, починаючи видавати в Коломиї „Науку“. За ним пішов 1879 р. проф. Юліян Романчук, видаючи „Батьківщину“, яка здобула собі широкий розголос і вдячне приняття в широких народніх масах.

Переломовим моментом в житті української преси на західно-українських землях була поява 1880 р. „Діла“ під редакцією Володимира Барвінського, яке стало трибуною української національно-політичної думки. Опісля прийшли 90-ті роки, заснування радикальної і соціяльно-демократичної партії та реорганізація національно-демократичної. Українська преса всіх родів і напрямків розлилася широко, захоплюючи в русло національно політичних і соціяльних кличів якнайширші кола українського громадянства, стаючи трибуною не лише західної вітки українського народу, але всього українства від Сяну по Кавказ.

Тоді, як в умовах австрійського конституційного життя на Наддністрянщині поволі, але постійно відбувався процес розвитку української преси, на Наддніпрянщині під чоботом категоричного „не било, нет і бить не может“ — вже не розвиток, але яке-небудь істнування української преси було припинене. Правда, в другій половині XIX. ст. почала й на території Наддніпрянщини зростати преса. Але що то була за преса, яка її мета і призначення? Думаємо, що про це наглядно свідчитимуть самі назви газет, як нпр.: „Кіевскій Курьеръ“, „Епарх. Вѣдомости“, „Листокъ объвленій“, „Полицейскій Листокъ“, „Справочникъ-указатель“, „Губерн. Вѣдомости“, „Кіевлянинъ“ то-що.

Українська преса, поминаючи деякі українські газети в російській мові, зявилася аж 1905 р., коли наслідком першої російської революції розкайданилося й українське друковане слово. Рік 1905 треба вважати початком істнування справжньої української преси. Українське друковане слово, вирвавшись на волю в огні революції, вже не подалося. Ніякі кари, арешти, царські насильства його не зломили, не припинили його росту.

Першою українською газетою на Наддніпрянщині, що зявилася 1905 р., був лубенський „Хлібороб“ М. Шемета. Опісля повстала в Києві „Громадська Думка“, а коли її закрито, то її місце заняла „Рада“. Рік 1906 дав уже 26 органів української політичної думки на Великій Україні. Великий удар наніс українській пресі на Наддніпрянщині 1914 рік. З вибухом світової війни заборонено видавати всі українські пресові органи. Але вже в 1915 р. відживає українська газета, хоч і нелегально („Боротьба“, „Зоря“). Революція 1917 р. приносить зі собою буйний розріст української преси, яка губиться в нетрах громадянської війни та впадає під ударами більшовизму, який проголошує пресову монополію виключно для комуністичної преси. Побіда більшовизму є рівнозначна із загином не лише свободи, але взагалі істнування української некомуністичної преси. (Під цю хвилю 1926 рік) на Рад. Україні істнує 53 українських монопольних газет на всіх 102 (з того є 40 російською мовою, а решта жидівською, польською, молдаванською, болгарською і німецькою).

Українська преса на західно-українських землях, видержавши відважно всі удари 1918—1922 рр., не зійшла зі своїх позицій, не піддалася, не понизила свого прапору, хоч потерпіла великі втрати — як щодо кількости й обєму, так і щодо свого поширення. Українська преса на західно-українських землях, позбавлена свободи рухів, переслідувана, конфіскована, гноблена, просто загрожена в своєму істнуванні останнім декретом президента польської держави, з великими трудношами переносить на собі довгу, може вже занадто довгу добу лихоліття. Та всі ці удари і трудноші не булиб такі страшні, якби українське громадянство мало позитивне зрозуміння ролі і значіння преси, якби та преса найшла загальну підтримку, яка далаб їй спромогу розвитку. А так, як тепер маються справи, то справді стидно признатися, що тираж всіх українських газет під Польщею не перевищує 50 тисяч примірників. Яка в тому є доля нашого єдиного щоденника, — теж стидно признаватися, хоч щоденно доводиться нам чути вислови невдоволення із-за невеличкого обєму газети, що не дає змоги присвятити більшу увагу всім ділянкам нашого життя. А між прецінь величаємося, що нас сім міліонів! А тимчасом тільки кожний 140-ковий Українець має українську газету, а тільки що пятий або що шестий зрілий і сяк-так матеріяльно угрунтований український інтелігент має єдиний український щоденник, орган усіх Українців в Европі по цьому боці рижського кордону. Це гірка правда, але правда! Пятнацятьтисяч українських інтелігентів у самій Галичині не має українського щоденника. Якіж претенсії в такому випадку можна виставляти до нього?

Тоді, як на західно-українських землях наша преса переходить важку кризу, як н Рад. Україні вона є змонополізована, часто в чужинних руках, — буйний розвиток української преси помічається в Америці (в Злучених Державах і в Канаді). Та — на жаль — той розвиток покищо визначається тільки скількістю, а не якістю.

Газетний ювилей! Як повинні ми його обходити? Очевидно, тільки пропагандою за поширенням українського друкованого слова, змагаючи до того, щоби не було свідомого Українця, що не був би передплатником української газети.

Проти самоволі.

(Українським соймовим послам до використання).

Адміністраційні власти станиславівського воєвідства роблять перепони у зміні статутів Кружків УПТ. на статути Кружків „Рідної Школи“, затверджені львівським воєвідством рескриптом з дня 23. червня 1926 р. ч. Б. П. 8.05/26.

Річ мається так: Головна Управа „Рідної Школи“, одержавши від львівського воєвідства повищий дозвіл зміни статуту, повідомила про це всі воєвідства із заначенням, що вичислені в зголошенні Кружки УПТ. на області дотичного воєвідства будуть уживати статуту „Рідної Школи“. Станиславівське воєвідство не приняло до відома того сумаричного зголошення і рескриптом з дня 28. серпня 1926 р. ч. Б. П. 8933 ех 1926 зажадало, щоб Головна Управа „Рідної Школи“ за кождий Кружок внесла окреме зголошення з долученням 5-ти примірників зміненого статуту. Головна Управа „Рідної Школи“ згідно з тим рескриптом внесла письмом з дня 3. вересня 1926 р. до станиславівського воєвідства 110 зголошень за кождий Кружок зокрема і долучила до кожного зголошення по 5 примірників статутів.

Тимчасом стався ось такий факт: Державна поліція в складі старшого постерункового Квятковського і постерункових Алямурка і Лепшого перевела дня 3. жовтня 1926 р. ревізію в Кружку УПТ. в Мишині печеніжинського повіту і враз зі всіми документами Кружка забрала також дозвіл станиславівського воєвідства з дня 5. січня 1926 р. в українському тексті ч. Б. П. 2664/25, а в польському тексті L. B. P. 2162 ex 1925 на отворення тогож Кружка. Після того Кружок у Мишині одержав зі староства в Печеніжині таке письмо:

„Starostwo w Peczeniżynie L. 1941/2/26, Peczeniżyn 30.IX. 1926. Do Koła Ukraińskiego stowarzyszenia pedagog. do rąk Pana Przewodniczącego w Myszynie. Wskutek reskryptu Województwa z 27.IX. 1926. L. B. P.15963 wzywam do podania mi oryginalnego, względnie uwierzytelnionego odpisu reskryptu Władzy administracyjnej II. inst., którym statut tamt. Koła, mający obecnie ulec zmianie, został przyjęty do zatwierdzającej wiadomości. — Zarazem zwracam uwagę na to, że odnośnie do podania o zmianę statutu do Województwa wniesionego bieg terminu przepisanego w § 6. ustawy o stowarzyszeniach z 15. listopada 1867 r. Dz. U. R. P. Nr. 134 rozpocznie się dopiero po wykonaniu niniejszego reskryptu. Starosta: Tyszkowski m. p.“

Як бачимо — староство вимагає від Кружка неможливих річей. Бо чейже годі предложити рескрипт, який — чи не з поручення того староства — забрала поліція!

Та без огляду на те — домагання печеніжинського староства, згл. станиславівського воєвідства, є протизаконне. Закон з 15. листопада 1867 р. В. З. д. ч. 134 не передбачає обовязку предкладати при зміні статуту текст рішення адміністраційної влади II. інстанції в оригіналі чи в удостовіреному відписі, а це тим більше, що на основі цьогож закону Кружки не обовязані ждати на дозвіл адміністраційної влади, а в місяць після внесеного зголошення можуть на випадок незаборони без ніякого дозволу скликати І. установчі загальні збори, та розпочати статутову діяльність. З того Кружки дуже часто користають, отже дотичного дозволу не потребують мати і фактично його не мають. Зрештою і самож станиславівське воєвідство у вище згаданому своєму рескрипті з дня 28. серпня 1926. ч. Б. П. 8933 ех 1926, не ставило до Головної Управи „Рідної Школи“ такого протизаконного домагання. А текст евентуального дозволу повинен чейже бути й між актами самогож станиславівського воєвідства, яке його видало, а також між актами дотичного староства, яке його інтимувало.

Очевидно — Кружок УПТ. в Мишині переслав печеніжинському староству відповідне вияснення цілої справи і виказав безпідставність жадання.

Як зачуваємо, подібні незаконні домагання наспіли й до инших Кружків станиславівського воєвідства, як напр. в Городенці, Стрию, Богородчанах і т. д.

При цій нагоді звертаємо увагу, що як староство в Печеніжині, так і инші староства, виготовляючи дотичні письма до Кружків виключно в польській мові — нарушують язиковий закон з дня 31. липня 1924 р., на основі котрого на українські письма обовязані відповідати в українській мові.

Тому звертаємо увагу українських послів у варшавському соймі на цю справу і прохаємо в парляментарній дорозі подбати про укорочення самоволі воєвідських та старостинських кациків.

Відгуки і замітки.

Оборона Петровського перед сепаратизмом та антисемітизмом.

В европейській пресі, особливо жидівській і жидофільській, в останньому часі все частіше почали зявлятися вістки про зріст політичного сепаратизму на Рад. Україні, який йде в парі зі зростом антисемітизму. Російсько-емігрантська преса на чолі з жидофільським берлінським „Рул-ем“ почала вже обвинувачувати в сепаратистичних нахилах навіть голову ВУЦВК-у (всеукраїнського старосту) Петровського. Говориться про те, що ніби то Харків, користаючи із невзгодин у Москві, стає все більш агресивний, перестаючи респектувати Москву; що ніби Петровський потурає сепаратистичним змаганням, а навіть сам збуджує їх на Україні; що аж на домагання Шліхтера понехано в Харкові сепаратистичну політику.

Обороною Петровського займається у львівській „Раді“ (ч. 82 з 11. ц. м.) в статті „Петровський сепаратист“ Наддніпрянець (псевдонім українського публіциста, що постійно живе у Відні). Стаття Наддніпрянця належить без сумніву до найцікавіших статтей цього анемічного органу і мабуть тому остемпльовано її латкою додатком: „Стаття надіслана“.

„На всякий випадок — пише Наддніпрянець — ні вістки свідчать, що між Харковом і Москвою, а скорше між безоглядними москвофілами і невинними автономістами істнують якісь непорозуміння та що в центрі цих непорозумінь стоїть „всеукраїнський староста“ Петровський. Розмови про якийсь політичний сепаратизм більшовицького Харкова і особи Петровського, це абсурд. Петровський є старим російським есдеком-більшовиком, вихованим в російському „інтернаціональному“ дусі. Видно, що „сепаратизм“ Петровського має якусь иншу, не національно-політичну підставу.

Здається нам, що видержаний і толерантний Петровський зробив якийсь словесний промах у жидівській справі і наразився на невдоволення „господи“ та попав у неласку властивого „намісника“ України, секретаря КП(б)У Кагановича, по національности Жида, і його жидівських та християнських прибічників“.

Яким же чином попав Петровський у неласку? Мабуть тим, що своєю енунціяцією про жидівську кольонізацію не вдоволив Жидів. А це дає вже повну основу проголосити його сепаратистом, щоби настроїти проти нього Москву. Вістки про „сепаратизм“ завзято розголошує берлінський „Руль“, орган, що по духові є наскрізь жидівською націоналістичною газетою. Комуністів жидівської національности: Троцького, Каменєва, Сокольнікова, Зінов'єва й ин. величає він просто геніями, а більшовиків-християн лає на всі заставки непутящими людьми і нездарами (так нпр. Сталін — недоук, Риков — пияниця і т. и.). Антисемітизмом пояснюється боротьбу проти опозиції в компартії, тому що на її чолі стоять Жиди Троцький і Зінов'єв, а артійну більшість репрезентують християне під проводом Сталіна. Вже сам факт, що Сталін став на шляху незаспокоєних амбіцій Троцького і тов., є вповні вистарчаючим, щоби його проголосити антисемітом, дискредитуючи його в очах жидівського і жидівствуючого світа.

„Тепер часопис, інспірований Жидами-більшовиками і жидівськими „спецами“, вибрав собі нову жертву, причепився до Петровського. А що Петровського скорше можна здискредитувати сепаратизмом, з яким по жидівській теорії нерозривно лучиться антисемітизм і погромництво, то про антисемітизм „всеукраїнського старости“ згадується тільки здалека. Головний же натиск кладеться на сепаратизм, бо він (сепаратизм), будучи огидним для Жидів, одночасно не є приємним і для Москалів.

Так Жиди борються з немилими собі людьми. І таку методу боротьби уважають вершком людяности і культурности!

Ось так, здається нам, представляється справа із „сепаратизмом“ Петровського.

А крім того не є виключене, що Петровський, не остав поза впливом розбудженої української національної стихії і обрів своє власне національне лице. А побачивши, як на практиці виглядає російський „інтернаціоналізм“, почав маркувати особливости України в більшій мірі, ніж це випадає членові Всесоюзної комуністичної партії, ніж це може бути погоджене з російським „самоопределением вплоть до отделения“.

В Харкові дійсно зростають автономістичні тенденції, передовсім в области господарській. В Харкові невдоволені з московського централізму, речниками якого є тут здебільшого Жиди, і домагаються для України певної свободи рухів у відбудові економічного життя. Але до політичного сепаратизму ще далеко.

Політичний сепаратизм видумують і ним Москву лякають головним чином Жиди, стараючись цим заслужити ласку московських можновладців і зберегти свої позиції, які вони заняли в управлінні і в господарстві України“.

Чи ця оборона Петровського перед страшним маревом політичного сепаратизму, себ-то державним самостійництвом, оборона, що є одночасно апольоґією „невинного автономізму“, і то головно в „господарській области“ — йому що поможе, чи здійме з нього клеймо сепаратизму й антисемітизму, важко передбачити. Але будь-що-будь стаття Наддніпрянця є справді цікава, гідна уваги і памяти.

Радянська Україна.

За порушення декрету про українізацію.

27-го жовтня харківський окрсуд розглянув справу директора Велозаводу ім. Петровського Сахна, що притягався як обвинувачений за 100 арт. кримінального кодексу (перевищення влади). Сахна притягнено до судової відповідальности за порушення декрету про українізацію — він приняв на роботу до контори Велозаводу 4-х рахівників, зовсім не знаючих з українською мовою. Харківський окрсуд визнав провину Сахна за доведену і